

© Traducerea și permisiunea pentru republicare au fost oferite de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova în scopul includerii sale în baza de date HUDOC a Curții.

© The present text and the authorisation to republish it were granted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova for the purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Cour Constitutionnelle de la République de Moldova à son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

***Hussein și alții v. Belgia* - [45187/12](#)**

Hotărârea din 16.3.2021 [Secția a III-a]

Articolul 6

Proceduri civile

Articolul 6-1

Accesul la un tribunal

Lipsa unei competențe universale absolute a tribunalelor penale în cazurile de tortură, în privința cererilor părților civile, în baza unei noi legi retroactive: *nicio încălcare*.

În fapt – În 2001, reclamantul, de origine iordano-palestiniană, s-au constituit ca părți civile în vederea inițierii procedurilor penale împotriva unor oficiali de rang înalt din Kuweit pentru comiterea unor infracțiuni interzise de dreptul internațional umanitar, pe baza principiului competenței universale absolute, potrivit Legii din 16 iunie 1993 („Legea din 1993”). Reclamantul a solicitat compensații pentru prejudiciul material și moral suferit. Totuși, tribunalele au hotărât că inculpații nu pot fi urmăriți penal în Belgia, în conformitate cu Legea din 5 august 2003 („Legea din 2003”), care a intrat în vigoare în 2005, și care limita competența tribunalelor.

În drept – Articolul 6 § 1: Spre deosebire de cazul *Naït-Liman v. Elveția* [MC], care a vizat problema competenței universale a tribunalelor civile în contextul unor proceduri civile autonome, acest caz se referea la posibilitatea constituirii ca parte civilă în cadrul procedurilor în fața tribunalelor penale pe baza principiului competenței universale. Totuși, în ambele cazuri, era vorba despre dreptul de acces la un tribunal în materie civilă, iar principiile generale reiterate în *Naït-Liman* erau aplicabile în același mod.

Acest caz mai prezenta probleme din perspectiva aplicării unei legi în contextul unui proces pendinte. Deși, de principiu, legislativului nu-i era interzis, în materie civilă, să adopte noi prevederi retrospective pentru reglementarea drepturilor care se nasc în baza legilor existente, principiul preeminenței dreptului și noțiunea de proces echitabil conținute în articolul 6 excludea orice ingerință a legislativului în administrarea justiției, ingerință concepută să influențeze soluția judecătorilor într-un litigiu.

Dreptul reclamantilor de acces la un tribunal fusese restricționat prin limitarea competenței tribunalelor belgiene, care a rezultat din prevederile tranzitorii ale Legii din 2003, Lege care a abrogat Legea din 1993, ce instituise competența universală chiar în absența unei legături cu statul belgian. Prin urmare, domeniul de aplicare al cauzei era limitat la consecințele de drept civil ale restricțiilor introduse de legislativul belgian în privința competenței universale în materie penală.

Statele care, ca statul belgian, le-au acordat tribunalelor competența de a soluționa cererile de acordare a compensațiilor în legătură cu actele de tortură puneau în aplicare consensul larg din comunitatea internațională privind existența unui drept al victimelor actelor de tortură de a obține redresări adecvate și efective, inclusiv atunci când cererile lor se bazau pe acte care au avut loc în afara frontierelor geografice ale statului de origine a tribunalului. Totuși, nici dreptul internațional, nici Convenția nu creau o obligație pentru statele contractante de a-și asuma competența civilă universală. Mai mult, nu era nerezonabil ca un stat să condiționeze o asemenea competență de anumiți factori, care au legătură cu acel stat. În acest caz, motivele referitoare la buna-administrare a justiției care au fost citate atunci când proiectului de lege a fost examinat în Parlament, cum ar fi justificarea introducerii de noi criterii care să guverneze competența

universală, ca și chestiunea relevantă a imunității pe care urmărirea penală de acest tip le presupuneau în temeiul dreptului internațional, puteau fi considerate motive de interes public.

În 2001, atunci când reclamanții s-au constituit ca părți civile, dreptul belgian recunoștea o formă de competență penală universală. Ulterior, legislativul a introdus în mod progresiv criterii care pretindeau o legătură *ratione personae* și *ratione loci* cu Belgia, precum și un sistem de filtrare pentru a se evalua necesitatea pornirii urmăririi penale. Atunci când Legea din 2003 a intrat în vigoare în 2005, actele procedurale în discuție nu îndeplineau noile criterii stabilite pentru cazurile viitoare cu privire la competența tribunalelor belgiene. Prin urmare, nu ar fi fost permisă continuarea cazului reclamanților pe această bază. Totuși, de vreme ce tribunalele belgiene mai aveau încă competența de a judeca cazul reclamanților atunci când a intrat în vigoare Legea din 2003, pentru că la data inițierii procedurilor cel puțin unul dintre petenți avea cetățenie belgiană – unul dintre criteriile stabilite în dispozițiile tranzitorii ale Legii – nu se putea spune că intervenția legislativului a făcut inutilă continuarea procedurilor, pur și simplu pentru că Legea era aplicabilă în cazurilor pendinte (a se vedea, în sens contrar, *Arnolin și alții v. Franța*). Cu toate acestea, având în vedere hotărârea Curții de Casație din decembrie 2010, potrivit căreia tribunalele belgiene nu mai aveau competență, cu excepția cazurilor în care ar fi fost efectuat un act de anchetă înainte de intrarea în vigoare a Legii, acțiunea reclamanților era sortită eșecului dacă se constata că nu a fost efectuat un asemenea act, după cum au reținut ulterior Divizia de acuzare și Curtea de Casație.

Noțiunea de act de anchetă nu era definită de Lege și fusese supusă diferitor interpretări. Totuși după ce Curtea de Casație a subliniat relevanța efectuării unui act de anchetă, reclamanții și-au limitat pretențiile la anumite acte procedurale. Curtea nu și-a exprimat vreo opinie privind posibilitatea reclamanților de a-și extinde în mod util argumentele la alte acte procedurale, acțiune care a fost, de asemenea, respinsă de Divizia de acuzare, însă a notat că acele acte au fost considerate ulterior relevante de către avocatul general la Curtea de Casație. În orice caz, Curtea a notat că cererea reclamanților, așa cum era prezentată în al doilea motiv al recursului, se referea la acte precise.

Mai mult, motivele prezentate de tribunale prin declinarea competenței nu au fost nici arbitrare, nici nerezonabile în mod manifest.

Având în vedere toate aceste considerente, hotărârea tribunalelor belgiene, pronunțată după intrarea în vigoare a Legii din 2003, referitoare la declinarea competenței de a examina cererile ca părți civile introduse de către reclamanți în vederea inițierii unei proceduri penale din cauza unei încălcări grave ale dreptului internațional umanitar și solicitarea de compensații pentru prejudiciul suferit din acest motiv, nu a fost disproporționată prin raportare la scopurile legitime urmărite.

Concluzie: nicio încălcare (unanimitate).

Curtea a mai reținut că nu a existat nicio încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție, cu referire la motivarea hotărârilor pronunțate de Divizia de acuzare și Curtea de Casație.

(Vezi și *Arnolin și alții v. Franța*, [20127/03](#), 9 ianuarie 2007, [Rezumat](#); *Naït-Liman v. Elveția* [MC], [51357/07](#), 15 martie 2018, [Rezumat](#))